

MONITOR

zpravodajský čtrnáctideník

ROČNÍK V., ČÍSLO 12

26. červen 2008

(za dobrovolné příspěvky)

Tradice Otců Ze „Života svatého Cyrila“

Přiblížila se hodina, kdy se Cyrilovi mělo dostat pokoje a kdy měl být přenesen do věčného života. Tu pozdvihl své ruce k Bohu a v slzách se modlil: „Hospodine, můj Bože, ty, který jsi všechny kůry andělské i síly netělesné utvořil, nebe sklenul a zemi založil a vše, co jest,

z nebytí v bytí přivedl, ty, který vždycky a všude nasloucháš těm, kdo činí tvou vůli, kdo se tě bojí a zachovávají tvá přikázání, vyslyš mou modlitbu a ochraň své věrné stádo, jemuž jsi mne, svého neužitečného a nehodného služebníka, postavil do čela.

Ty, který všechny zbavuješ všeliké bezbožné a pohanské zloby těch, kdo rouhavě mluví proti tobě, dej, ať se tvá Církev hojně rozroste, spoj všechny vjed-

no, učíš je lidem vyvoleným, ať jsou jedné mysli v tvé pravé víře a správném vyznání a vdechň jim do srdce slovo svého učení. Je to jistě tvůj dar, žes nás nehodně přijal za hlasatele evangelia svého Krista. Odevzdávám ti jakožto tvé ty, které jsi mi svěřil: usilují o dobré skutky a konají, co je ti milé. Spravuj je svou mocnou pravici, vezmi je pod ochranu svých křídel, ať všichni chválí a oslavují tvé jméno, Otče i Synu i Duchu svatý, navěky. Amen.“

Katolická víra a vzdělávání

Úsilí o obnovu církevního školství patří k základním úlohám Církve

Blížící se slavnost našich věrozvěstů svatých Cyrila a Metoděje nám připomíná počátky naší svébytné vzdělanosti a kultury. Nevím, jak tuto větu bude číst ten, kdo je přesvědčen o reakčnosti a tmářství křesťanské víry. Naše vzdělanost v tomto prostoru začíná překladem Bible. Pro svou úlohu misionářů museli svatí bratři vytvořit slovanskou abecedu a přeložit soubor knih, který nazýváme Biblí. Soubor, který představuje souhrn a vrchol starověké náboženské literatury, díla autorů, které můžeme považovat za světové mistry prózy i poezie, díla, v němž se proluly starověké kultury Mezopotámie, Egypta, Persie i Řecka. V nábožensko-filozoficko-etickém rozměru poselství biblického zjevení překonává celé dědictví antického světa.

Bible je knihou o Bohu a o člověku, je knihou, z níž vyrůstá západní civilizace. Tak, jako synagogy se staly i prvními školami, víme, že s příchodem křesťanství se křesťanské kostely staly prvními knihovnami, čítárnami, dramatickými a hudebními síněmi. Stěny a později i okna předávají informace obrazem těm, kteří neuměli číst vzhledem k ekonomické náročnosti rukopisných knih. Křesťanství čerpá své poznání z hlubokých pramenů vědy, kultury a umění.

Úsilí o obnovu církevního školství není něčím mimoběžným, ale patří k základním úlohám křesťanské církve. Kongregace pro katolickou výchovu je srovnatelná s ministerstvem školství v Číně

či v Indii pro vysoký počet škol všech stupňů, pedagogů i žáků. Současné školství vyrůstá z kořenů systému farních škol karolínských reformy či osvícenského modelu, který v našich zemích je dílem kleriků a mnichů. Veškerá sekularizace školství nebyla schopna tyto kořeny odstranit, i když se ke své škodě o to pokoušela, často i za cenu popření smyslnosti školního vzdělání.

Zápas o školskou reformu nemůže být v první řadě otázkou, kolik peněz poteče do našich škol, ale musíme se ptát, jaké chceme školy, musíme si uvě-

domit, co znamená vzdělanost a kultura. Škola, která se vyčerpává v zápasu o nastolení pořádku a kázně, patří do cirkusu, kde je možné uplatňovat dril či rozdávat cukrátky, ale nemůže být cílem školské reformy. Víme, že jsou i dobří učitelé, ale vím také, že postsocialistické systémy v celé řadě oborů v naší republice nepomáhají k rozvoji, ale spíše k nivelezaci. Přál bych si, aby z našich škol vycházeli slušní a vzdělaní lidé. Prostředky k tomu máme na dosah ruky.

Mons. Dominik Duka OP
biskup královéhradecký

ZPRÁVY

ČR: komunisté chtějí spolurozhodovat o náhradách církvím

Vyjádření České biskupské konference a Ekumenické rady církví k ustavení poslanecké komise k narovnání s církvemi

Praha: Poslanci v jednání Poslanecké sněmovny PČR rozhodli v pátek 13. 6. 2008 o ustavení poslanecké komise, která ve schváleném textu má posoudit rozsah a způsob řešení otázky narovnání obsažené ve vládním návrhu. To měla a mohla dělat celá sněmovna. Dále má připravit návrh věcného řešení, které se rovná tvorbě nové předlohy zákona.

Vládní zákon obsahoval maximální vstřícnost ze strany církví a náboženských společností, které při přípravě návrhu spolupracovaly a byly ochotny ustoupit ze svých zákonných nároků a řešit pouze jejich část. Dlouhá doba splácení byla také výhodnější pro stát, než pro církve a náboženské společnosti. Stát si této vstřícnosti zjevně nevážil a vystavuje se takto mj. nebezpečí nárokování všeho, co stanovuje zákon 218/1949. Tyto nároky stát po léta neplní a nepočítá s nimi ani v rozpočtu roku 2009.

Složení odsouhlasené poslanecké komise naznačuje, že její práce bude bez

účasti církví a zároveň s aktivním zapojením zástupců KSČM. Předseda klubu komunistů poslanec Pavel Kováčik ujistil kolegy poslance před hlasováním o návrhu na zřízení parlamentní komise slovy: „...naše nominace (myšleno KSČM) do této komise nebudou nominacemi pouze formálními, ale že – jak jsme zvyklí v podobných případech – tam odvedeme dobrý a poctivý kus práce.“ Toto vyjádření vzbuzuje na straně církví a náboženských společností pochopitelnou obavu, protože poctivou práci komunistů už dobře znají.

Církve a náboženské společnosti očekávají od zákonodárců jasná stanoviska a podle nich se rozhodnou o dalším postupu ve věci naplnění svých legitimních očekávání.

Jménem České biskupské konference:
Mons. Jan Graubner, předseda
Jménem Ekumenické rady církví:
Pavel Černý, předseda
Praha, 13. 6. 2008

TS ČBK

Arcibiskup z Canterbury o diskriminaci křesťanů v Británii

Arcibiskup z Canterbury Rowan Williams kritizoval labouristy, že pomíjejí křesťanství a zaměřují se na jiná náboženství. Řekl, že Brownova vláda postrádá morální vizi pro Británii. Labouristé podle arcibiskupa pomíjejí rozpad společnosti a vylučují životně důležité náboženské hlasy z veřejné debaty.

Arcibiskup požaduje ustavení ministerstva pro náboženství, které by spolu-

pracovalo s dobrovolníky v církvích a jejich charitativních organizacích. Tvrdí, že vláda se nezajímá o příspěvek anglikánské církve do veřejné sféry, naopak se soustřeďuje pouze na menšinová náboženství.

Za arcibiskupovo prohlášení se postavily dvě třetiny anglikánských biskupů. Panuje shoda o tom, že vláda je nábožensky nevzdělaná.

The Telegraph

Jordánsko: nejstarší křesťanský kostel?

Archeologové tvrdí, že v severním Jordánsku poblíž hranice se Sýrií našli nejstarší křesťanský kostel z let 33–70 po Kr. Nachází se pod kostelem svatého Řehoře, který sám pochází z doby okolo roku 230. Zprávu přinesly *Jordan Times*.

„Máme důkazy, že se v tomto kostele ukrývali raní křesťané – 70 učedníků Ježíše Krista,“ řekl Abdul Qader al-Husan, ředitel Centra pro archeologická studia v Rihábu. Byla zde nalezena mozaika, jež je označuje za „70 těch, jež miloval Bůh“.

Dr. Husan tvrdí, že tito učedníci uprchli z Jeruzaléma před pronásledováním a založili kostely v severním Jordánsku. Cituje historické prameny, podle nichž tu učedníci žili a konali obřady a vrátili se až po uznání křesťanství ve 4. století.

V prostorách se našly nádoby ze 3.–7. století. Je tu několik kamenných sedadel, jež asi byla vyhrazena kléru, a kruhový prostor – zřejmě apsida. Je tu také tunel, který patrně vedl k vodnímu prameni.

The Telegraph

Polsko: jak to bylo s těhotenstvím čtrnáctileté

Levicový deník *Gazeta Wyborcza* se ujal případu těhotné čtrnáctileté dívky, u níž se jednalo o možném potratu. Přejal tvrzení „Plánovaného rodičovství“, jež tvrdí, že dívka byla znásilněna a potrat si přeje, jenže obhájci života jí „dělají ze života peklo“. To využili politické z malé postkomunistické strany, kteří z tohoto případu chtějí vytěžit podporu legalizace potratů.

Obhájci života naopak uvádějí, že dívka otěhotněla se svým patnáctiletým přítelem, a její rodina chce takto prosadit potrat (v případě znásilnění je i v Polsku potrat legální).

„Plánované rodičovství“ jí zajistilo povolení, ale dívka si postěžovala učitelce, že nechce své dítě potratit. Nemocnice v jejím městě odmítly potrat provést s odvoláním na to, že dívka je k němu nucena matkou a propotratovými aktivisty. Blízký kněz a další aktivisté pro život jí nabídli podporu a pomoc.

Dívka byla převezena do jedné varšavské nemocnice, jež byla ochotna potrat provést. Psycholog doporučil ještě čas na rozmyšlenou, protože její výpovědi jsou rozporné. Navíc jedna z aktivistek pro život podala trestní oznámení na propotratovou aktivistku Wandu Nowickou, jež měla na dívku vykonávat nátlak. Policie zahájila šetření a kauzu se ujala média.

Mariusz Dzierzawski z „Nadace Pro“ řekl, že případ ukazuje bludný kruh, do něhož „sexuální vychovatelé“ dostávají mladé lidi. Povzbuzují je k „bezpečnému sexu“, a v případě otěhotnění nabízejí „bezpečný potrat“. Tím ničí jak život nenarozeného, tak i děti, jež se předčasně stávají rodiči.

Dívka je nyní v mládežnickém centru a nabídky pomoci proudí z celého Polska. Aktivisté pro život, zejména dotyčný kněz, dostávají výhrůžné maily, některé hrozí i smrtí.

LifeSite News

Vážení čtenáři,
děkujeme Vám všem, kteří jste zasláním finančního daru umožnili další vydání *RC Monitoru* a pomohli pokrýt režijní náklady spojené s jeho vydáváním.

S upřímným Pán Bůh zaplať

redakce

ZPRÁVY / PRAŽSKÁ DEKLARACE

Praktikující ženy mají více dětí

Z výzkumu Vídeňského institutu pro demografii vyplývá, že ženy, které se pravidelně účastní bohoslužeb, mají v průměru více dětí než ty, které do kostela chodí méně než jednou za měsíc. Studie se zaměřila na to, jak je religiozita žen spjata s reprodukcí. Demografové zkoumali ženy evropských zemí do 40 let. S výjimkou Bulharska, Lotyšska a Estonska je žádoucí počet dětí o 0,3 dítěte na ženu vyšší u těch žen, které samy sebe označují za věřící.

Narození druhého dítěte koreluje s pravidelností účasti na bohoslužbách. Zároveň platí, že rozdíly nejsou ani tak v deklarované konfesní příslušnosti, jako spíše

v tom, zda jsou ženy praktikující, či nikoli. U pravidelných účastníků bohoslužeb lze předpokládat snahu o uvedení křesťanských rodinných hodnot do reálného života. Vedle toho plní farnosti i roli „sociálních sítí“, jejichž členové s větším počtem dětí mohou být příkladem pro druhé a mohou také počítat se vzájemnou pomocí.

Proto je také vysvětlitelné, že v zemích, které se řadí podle oficiálních údajů k „nejkatoličtějším“ (Itálie, Španělsko) nebo také v ortodoxním Řecku, klesla porodnost na zvlášť nízkou úroveň. Tam se totiž také dramaticky snížil počet účastníků na bohoslužbách.

WID

Pražská konference žádá o zásadní zhodnocení komunistické minulosti Evropy

Ve dnech 2. a 3. června 2008 se v Senátu Parlamentu ČR pod záštitou místopředsedy senátu Jiřího Lišky konala konference „Svědomy Evropy a komunismus“. Zazněly příspěvky z několika postkomunistických zemí. Konference připomněla, že příští rok bude dvacátým výročí pádu komunismu ve střední a východní Evropě.

Konference požaduje, aby komunismus a nacismus byly postaveny na stej-

nou rovinu, aby byla prosazena legislativa, díky níž by bylo možné soudit zločiny totalitních režimů, a aby byl zaveden den připomínky obětí totalitních režimů na den 23. srpna, kdy byl podepsán pakt Molotov-Ribbentrop. Žádá také o založení celoevropského „Ústavu paměti a svědomí“, který by se zabýval historií totalitních režimů v Evropě.

RC

Papež přijal prvního velvyslance Kamerunu sídlícího při Vatikánu

Tragické následky obchodu se zbraněmi jsou jedním z témat, kterých se papež dotkl při setkání s novým velvyslancem Kamerunu u Svatého stolce. Antoine Zanga je prvním diplomatickým reprezentantem této země rezidujícím při Vatikánu. Během předání pověřovací listiny Benedikt XVI. vyzval obchodníky se zbraněmi, aby se pozastavili nad důsledky svého jednání. Vyzval také mezinárodní společenství, aby se angažovalo v omezení tohoto obchodu.

Benedikt XVI. se zabýval tímto problémem v širším kontextu afrického kontinentu. Připomněl, že násilí se často obrací proti civilnímu obyvatelstvu, včetně Církve. V nedávné minulosti se jeho obětí stali misionáři jako francouzský arcibiskup Yves Plumey (v roce 1991), německý klaretin, br. Anton Probst (2003) nebo kamerunský jezuita, o. Engelbert Mveng (1995).

Nový velvyslanec Kamerunu u Svatého stolce, Antoine Zanga, získal doktorát práva v Paříži, kde studoval také mezinárodní právo. Přednášel na univerzitě v Jaunde a má za sebou řadu vládních funkcí. Naposled byl ministrem telekomunikací.

RV

Pražská deklarace

Deklarace účastníků pražské konference „Svědomy Evropy a komunismus“

Majíce na mysli důstojnou a demokratickou budoucnost našeho evropského domova, vycházející z toho, že

– společnosti, které zanedbávají minulost, nemají budoucnost,

– Evropa nebude jednotná, dokud nebude schopna sjednotit svůj pohled na historii, uznat komunismus a nacismus za své společné dědictví a podstoupit poctivou a důkladnou debatu o všech totalitních zločinech minulého století,

– komunistická ideologie je přímo zodpovědná za zločiny proti lidskosti,

– špatné svědomí vycházející z komunistické minulosti je těžkým břemenem pro budoucnost Evropy a pro naše děti,

– rozdílné hodnocení komunistické minulosti může stále rozdělovat Evropu na „východ“ a „západ“,

– sjednocení Evropy bylo přímou odezvou na války a násilí vyprovokované totalitními

systemy na tomto kontinentu,

– povědomí o zločinech proti lidskosti spáchaných komunistickými režimy na celém kontinentu musí proniknout do mysli všech Evropanů ve stejném rozsahu, jako se tomu stalo u režimů nacistických,

– existuje výrazná podobnost mezi nacismem a komunismem z hlediska jejich hrůzného a děsivého charakteru a jejich zločinů proti lidskosti,

– zločiny komunismu stále čekají na zhodnocení a posouzení z právního, morálního, politického i historického hlediska,

– tyto zločiny byly ospravedlňovány ve jménu teorie třídního boje a principu diktatury „proletariátu“ za použití teroru jako metody udržení diktatury,

– komunistická ideologie byla a je používána jako nástroj v rukách budovatelů říší v Evropě a v Asii za účelem dosažení jejich expansionistických cílů,

– mnozí pachatelé, kteří se dopustili zločinů ve jménu komunismu, dosud nebyli postaveni před soud a jejich oběti dosud nebyly odškodněny,

– poskytnutí objektivních a vyčerpávajících informací o komunistické totalitní minulosti, které povedou k hlubšímu porozumění a diskusi, je nezbytnou podmínkou pro zdravou budoucí integraci všech evropských národů,

– konečné usmíření všech evropských národů není možné bez soustředění a hloubkové snahy nalézt pravdu a obnovit paměť,

– komunistickou minulostí Evropy je třeba se důkladně zabývat jak na úrovni akademické, tak na úrovni široké veřejnosti, a že by budoucí generace měly mít snadný přístup k informacím o komunismu,

– v různých částech světa přežívá jen několik totalitních komunistických režimů, které však ovládají zhruba jednu pětinu světové populace a které se svým lpěním na moci

PRAŽSKÁ DEKLARACE

dopouštějí zločinů a výrazně ztěžují životní podmínky svých obyvatel,

– se v mnoha zemích komunistické strany, i když nejsou u moci, veřejně nedistancovaly od zločinů komunistických režimů a ani je neodsoudily,

– že Praha je jedním z míst, která zažila nadoládu nacismu i komunismu,

a ve víře, že milióny obětí komunismu a jejich rodiny mají právo na to, aby požívaly spravedlnosti, účasti, pochopení a uznání za svá utrpení stejným způsobem, jakým byly morálně a politicky uznány oběti nacismu, my, účastníci pražské konference „Svědění Evropy a komunismus“, s ohledem na

– usnesení Evropského parlamentu k šedesátému výročí konce druhé světové války v Evropě dne 8. května 1945 ze dne 12. května 2005,

– usnesení Parlamentního shromáždění Rady Evropy č. 1481 ze dne 26. ledna 2006,

– usnesení XVI. kongresu Evropské lidové strany (ELS) ze dne 5. února 2004, volající po vytvoření nezávislého expertního orgánu za účelem sběru a hodnocení informací o porušování lidských práv během komunistické totality a žádající vytvoření muzea na uctění památky obětí komunismu,

– usnesení ke zločinům komunismu přijatá řadou národních parlamentů,

– zkušenosti jihoafrické Komise pravdy a usmíření,

– zkušenosti ústavů paměti a památníků v Polsku, Německu, na Slovensku, v České republice a ve Spojených státech amerických a muzeí okupace v Litvě, Lotyšsku a Estonsku,

– současná a budoucí předsednictví Evropské unie a Rady Evropy,

– na skutečnost, že rok 2009 bude dvacátým výročím pádu komunismu ve východní a střední Evropě a masakru na náměstí TIANANMEN v Pekingu,

vyzýváme

1. k dosažení celoevropské shody, že jak nacistické, tak komunistické totalitní režimy mají být hodnoceny, každý podle svých strašlivých zasluh, jako destruktivní ve své politice systematického uplatňování extrémních forem teroru, potlačování veškerých občanských a lidských svobod, zahajování útočných válek a, coby neodmyslitelné součásti svých ideologií, vyhlazování a deportací celých národů a skupin obyvatel; a že jako takové by měly být považovány za hlavní katastrofy, které postihly 20. století,

2. k uznání, že mnoho zločinů spáchaných ve jménu komunismu by mělo být hodnoceno jako zločiny proti lidskosti a sloužit tak jako varování pro budoucí generace stejným způsobem, jakým byly nacistické zločiny hodnoceny Norimberským tribunálem,

3. k zformulování společného přístupu ve

věci zločinů totalitních režimů, inter alia komunistických režimů, a k vytvoření širokého celoevropského povědomí o komunistických zločinech s cílem jasně definovat společný postoj ke zločinům komunistických režimů,

4. k zavedení legislativy, která by umožnila soudům soudit a odsuzovat pachatele komunistických zločinů a odškodňovat oběti komunismu,

5. k zajištění principu rovného zacházení a nediskriminace pro oběti všech totalitních režimů,

6. k evropskému a mezinárodnímu úsilí za účinné odsouzení minulých komunistických zločinů a za účinný boj proti pokračujícím komunistickým zločinům,

7. k uznání komunismu jako nedělitelné a hrůzné součásti společné evropské historie,

8. k přijetí celoevropské odpovědnosti za zločiny spáchané komunismem,

9. k ustavení 23. srpna, dne podepsání paktu mezi Hitlerem a Stalinem známého jako Molotovův-Ribbentropův pakt, jako dne připomenutí obětí nacistických a komunistických totalitních režimů, stejným způsobem, jakým si Evropa připomíná oběti holokaustu dne 27. ledna,

10. k zodpovědným postojům národních parlamentů ve vztahu k uznání komunistických zločinů za zločiny proti lidskosti, vedoucím k odpovídající legislativě a k parlamentnímu monitorování takovéto legislativy,

11. k účinné veřejné debatě o komerčním a politickém zneužití komunistických symbolů,

12. k pokračování slyšení Evropské komise týkající se obětí totalitních režimů, s cílem sestavení Sdělení Komise,

13. k ustanovení výborů složených z nezávislých odborníků ve státech, které se nacházely pod nadoládu totalitních komunistických režimů, jejichž úkolem bude sbírat a hodnotit informace o porušování lidských práv za totalitního komunistického režimu na národní úrovni, s cílem úzké spolupráce z expertním výborem Rady Evropy,

14. k zajištění jasného mezinárodního právního rámce s ohledem na svobodný a neomezený přístup k archivům obsahujícím informace o zločinech komunismu,

15. k založení Ústavu Evropské paměti a svědomí, který by byl – A) evropským výzkumným ústavem pro studium totality, vývoj vědeckých a výchovných projektů a poskytování podpory pro propojení národních výzkumných ústavů specializovaných na téma totalitní zkušenost, – B) a panevropským muzeem/památníkem obětí všech totalitních režimů, s cílem trvalé připomínky obětí těchto režimů a zvyšování povědomí o zločinech těmito režimy spáchaných,

16. k uspořádání mezinárodní konference o zločinech spáchaných totalitními komunistickými režimy, za účasti zástupců vlád, parlamentářů, příslušníků akademické obce, odborníků a nevládních organizací, jejíž výsledky budou z velké části zveřejněny celosvětově,

17. k úpravám a přepracováním evropských učebnic dějepisu tak, aby se děti mohly učit o komunismu a jeho zločinech a byly před ním varovány stejným způsobem, jakým se naučily hodnotit zločiny nacismu,

18. k celoevropské rozsáhlé a důkladné debatě o komunistické historii a komunistickém dědictví,

19. k společnému připomenutí dvacátého výročí pádu Berlínské zdi a masakru na Tiananmenském náměstí příští rok.

My, účastníci pražské konference „Svědění Evropy a komunismus“, oslovujeme všechny národy Evropy, všechny evropské politické instituce včetně národních vlád, parlamentů, Evropského parlamentu, Evropské komise, Rady Evropy a dalších relevantních mezinárodních orgánů a vyzýváme je, aby vzaly myšlenky a výzvy vyjádřené touto Pražskou deklarací za své, a aby je realizovaly v praktických krocích a politikách.

Václav Havel, bývalý disident a prezident Československé/České republiky

Joachim Gauck, bývalý vládní zmocněnec pro dokumenty státní bezpečnosti NDR, Německo

Göran Lindblad, viceprezident Parlamentního shromáždění Rady Evropy, poslanec parlamentu Švédska

Vytautas Landsbergis, poslanec Evropského parlamentu, bývalý disident a prezident Litevské republiky

Jana Hybášková, poslankyně Evropského parlamentu, ČR

Christopher Beazley, poslanec Evropského parlamentu, Velká Británie

Tunne Kelam, poslanec Evropského parlamentu, bývalý disident, Estonsko

Jiří Liška, senátor, místopředseda Senátu, Parlament ČR

Martin Mejstřík, senátor, Parlament ČR

Jaromír Štětina, senátor, Parlament ČR

Emanuelis Zingeris, poslanec parlamentu Litevské republiky, předseda Mezinárodní komise pro zhodnocení zločinů nacistického a sovětského okupačního režimu v Litvě

Tseten Samdup Chhoekyapa, zástupce Jeho Svátosti Dalajlámy, Ženeva, Tibet

Ivonka Suruilla, exilová prezidentka Běloruska, Kanada

Zianon Pazniak, předseda lidové národní fronty Běloruska, předseda běloruské konzervativní křesťanské strany, USA

Růžena Krásná, bývalá politická vězeň-

KOMENTÁŘE

kyně, politička, ČR

Jiří Stránský, bývalý politický vězeň, spisovatel, bývalý předseda PEN klubu, ČR

Václav Vaško, bývalý politický vězeň, diplomat, katolický aktivista, ČR

Alexandr Podrabinek, bývalý disident a politický vězeň, novinář, Rusko

Pavel Žáček, ředitel, Ústav pro studium

totalitních režimů, ČR

Miroslav Lehký, zástupce ředitele, Ústav pro studium totalitních režimů, ČR

Lukasz Kamiński, zástupce ředitele, Instytut Pamięci Narodowej, Polsko

Michael Kießner, historik, Universita Johanna Gutenberga, Mainz, Německo

Eduard Stehlík, historik, zástupce ředite-

le, Vojenský historický ústav, ČR

Karel Straka, historik, Vojenský historický ústav, ČR

Jan Urban, novinář, ČR

Jaroslav Hutka, bývalý disident, písničkář, ČR

Lukáš Pachta, politolog, publicista, ČR

Senát PČR, 8. 6. 2008

Na okraj Kuřimi

Cesta pouští do zaslíbené země svobody je cestou pravé víry a zodpovědnosti

Výčet krutostí, které zfanatizovaná Klára Mauerová páchala na vlastních dětech, nahání hrůzu každému normálnímu rodiči. Za celým děním se rýsuje jakási temná ideologie, spojená – údajně – s Hnutím Grálu. Jde tedy o náboženství. Že náboženství nejsou stejná, i když se v Čechách tvrdí opak, víme všichni. Ale v čem spočívá tentokrát rozdíl mezi sektářským chováním přívrženců Grálu a chováním v katolickém prostředí?

I některé řehole uplatňují poměrně přísná asketická pravidla. Rozdíl vidím v tom, že ten, kdo vstupuje do řehole, musí znát, jaký v ní panuje řád (řehole). Ví tedy, co je podle řehole správné, a co ne.

Podobně má každý katolík znát katolickou nauku minimálně v rozsahu katechismu: to mu umožňuje vědět, co Církev učí, a co ne. Není odkázán na soukromé názory kněze, kazatele nebo „lídra“ laického hnutí. Pro katolickou víru je tedy typický prvek racionality. Rozlišuje se v ní víra jako akt věření a víra jako obsah učení, jemuž věříme.

Svatý Cyril Jeruzalémský už ve 4. století napsal:

„První druh víry se týká obsahu učení: spočívá ve vzepětí duše k nějaké skutečnosti a v souhlasu s ní a je pro duši užitečná, jak říká Pán: Kdo slyší mé slovo a věří tomu, který mě poslal, má věčný život a nepodléhá soudu. A jinde: Kdo věří v Syna, není souzen, ale přešel už ze smrti do života.“

Druhý druh víry nám uděluje sám Kristus jako milost. Tato víra udělovaná Duchem jako milost se netýká pouze obsahu učení, ale mocně působí to, co přesahuje lidské schopnosti. Kdo má tuto víru, řekne této hoře: Přesuň se odtud tam; a přesune se. Když to někdo řekne s vírou, to znamená, že nebude pochybovat ve svém srdci, ale bude věřit, že se to stane, dostane tu milost.

Měj tedy tu první víru, která závisí na

Foto: archivo

tobě a směřuje k Bohu, abys od Boha dostal tu druhou, která působí to, co přesahuje lidské schopnosti.“

Podle katolického učení jsme tedy i my laici zodpovědní za to, čemu věříme, a nemůžeme si to vybírat podle svého. Podobně kněz nemůže učit své vlastní názory, ale závaznou nauku. U nás v Čechách se tomu ovšem říká „strnulý dogmatismus“.

A tady je zásadní paradox: čím liberálnější je nějaká víra, čím více ji člověk může přizpůsobovat svému citění, tím více člověka svazuje. V sektářském prostředí člověk musí bezvýhradně přijímat názory svého guru, tedy člověka, který se sám prosadí jako nekritizovatelná autorita, a sám určuje, čemu je třeba věřit.

Naopak víra, která má definovaný obsah, s nímž se může a má seznámit každý, činí člověka svobodným a odpovědným.

Podobný rozdíl je mezi autoritou v sektě a autoritou v Církvi. V Církvi víme, že autoritou je především diecézní biskup (u řeholníků představený), a že

musíme respektovat kněze, především proto, že by měli o víře vědět více než my, běžní laici. To je pevná, ale zcela průhledná struktura. Není za ní už nic, co by se „nezasvěceným“ tajilo.

Takto „průhlednou“ autoritu sekty nemají. Když se přichází ptát, jaké funkce ve společenství jsou, dostane zpravidla odpověď: „Ale jaképak funkce, my se jen tak scházíme.“ Skutečnost je ovšem jiná: vnitřní hierarchie se tají, její rozhodnutí rovněž.

Obětí tohoto systému se stala i paní Mauerová. Měla sice celou dobu pocit, že to, co dělá, není správné, ale neměla kde si ověřit, proč by to mělo být správné a proč se to na ní chce. Prostě guru řekl, že má děti surově týrat, tak je týrala. Největším paradoxem celé situace je, že guru vůbec neexistoval.

Klára Mauerové je mi hrozně líto. Měla dvě pěkné, zdravé děti, a dnes ví, že jim zničila život. Zničila ho i sobě, protože radost z mateřství je největším darem, jaký může žena dostat.

Michaela Freiová

KOMENTÁŘE

168 hodin na Radiu Jerevan

P. Norbert Badal OP odpovídá profesoru Tomáši Halíkovi

V 6. čísle RC Monitoru jsme uveřejnili několik dopisů, které naši čtenáři poslali České televizi po odvysílání pořadu „168 hodin“, který zkreslil a zesměšnil informaci o nových formách sociálního hříchu, jež formuloval biskup Girotti, regent Apoštolské penitenciatury. Odpověď dosud obdržel pouze profesor Halík a poskytl nám ji ke zveřejnění.

Vážený pane profesore,

děkujeme za Váš otevřený dopis ze dne 18. března 2008, s jehož obsahem jsme se seznámili a který chápeme jako stížnost na pořady a skutečnosti, o nichž dopis pojednává.

Vyžádali jsme si jak stanovisko generálního ředitele ČT ing. J. Janečka, které přikládáme, tak jsme shlédli zmíněný pořad 168 hodin. Z odpovědi generálního ředitele, resp. ředitele zpravodajství M. Fridricha vyplývá, že jde o pořad, který nemá přímo zpravodajský charakter, ale události týdne reflektuje s určitou nadsázkou, snahou o odlehčení a snad by se dalo říci že s jakýmsi fejetonovým přístupem. Z těchto důvodů i Rada ČT má za to, že by bylo dobré přijmout omluvu ředitele zpravodajství a generálního ředitele, tak jak je v příložené odpovědi vyjádřena. Na druhou stranu by bylo však dobré i pochopení stylu pořadu, jeho profilu a přístupu – stačí shlédnout i jiné příspěvky, které reflektují

např. snahy našich zákonodárců, výroky prezidenta republiky a představitelů stran a podobně.

Není pochyb o tom, že i v ČT jsou odborníci teologicky fundovaní – jak z katolické církve, např. vedoucí a koordinátor náboženského vysílání p. ing. Florian, který je řecko-katolický kněz, ing. Chovanec – salesiánský kněz, tak z evangelických církví, např. p. Otrisal, či šéfdramaturg p. dr. Raus. Jde tedy spíše o to, jak využít a propojit jejich schopnosti a znalosti v případě zpravodajství či přímých přenosů s náboženskou tematikou. Na tyto skutečnosti Rada ČT opakovaně poukazuje, protože se opravdu objevují chyby zapříčiněné nikoli zlou vůlí redaktorů, ale jejich neinformovaností. Kromě využití těchto odborníků je i druhá cesta, kterou zmiňuje M. Fridrich – totiž vystupování odborníků – externistů ve zpravodajských relacích (ČT této možnosti využívá nejen ve Vašem případě).

Vámi zmiňované zmínky o nových

smrtných hříších bohužel přinesla i seriózní světová média a jistě sám dobře víte, že teprve v dalších dnech se k těmto chybným interpretacím vyjádřil i Vatikán. Nic nebrání a nebránilo tomu, aby např. náboženské redakce ČT přišly s návrhem pořadu, který by tyto zajímavé skutečnosti uvedl na pravou míru.

Rada ČT na svém zasedání o této problematice jednala i s generálním ředitelem a věří, že Vaše i její připomínky a podněty budou využity jak ve zpravodajství, tak v práci náboženských redakcí.

Svou odpověď Rada ČT zasílá standardní cestou, tedy jako osobní dopis na Vaši adresu. Pokud považujete za vhodné, nemá Rada ČT námitek, abyste na svůj „otevřený dopis“ její odpověď otevřeně zveřejnil v jiných médiích.

S pozdravem za Radu České televize

Milan Badal
místopředseda Rady České televize
V Praze dne 9. června 2008

Veřejnoprávní, nevinná

Poznámka redakce RC Monitoru k dopisu Rady České televize

Stanovisko Rady České televize vychází z vyjádření ředitele České televize, který se zase opírá o posudek ředitele zpravodajství Milana Fridricha. Jelikož jde o manželku kritizované redaktorky pořadu „168 hodin“, je jistě nestranný.

Redaktor Fridrich píše, že reportáž pracovala s „nevinnou nadsázkou“. V této souvislosti tvrdí, že mu není známo, že by jiné stanice veřejné služby měly své experty na tuto problematiku, a že by „využití takového experta v rámci České televize bylo sporné“. (Dopis Rady České televize ovšem naopak tvrdí, že takovýto expert má Česká televize dostatek).

Nepřekvapuje, že na závěr žádá o toleranci vůči tomuto pořadu a „možnostem

zpravodajství veřejnoprávní televize“.

Domníváme se, že je nutné, aby katolíci důsledněji protestovali proti výpadům médií vůči katolické církvi. Činí

to i příslušníci jiných skupin, např. židé, a je to zcela legitimní snaha.

Za redakci RC Monitoru

Michaela Freiová

Aby se sdělovacích prostředků užívalo správně, je zcela nezbytné, aby ti, kdo s nimi pracují, znali pravidla mravního řádu a věrně je v této oblasti uplatňovali. Musí mít na zřeteli především obsah... současně však ať mají před očima všechny okolnosti – cíl, osoby, místo, dobu a ostatní –, v nichž se sdělení uskutečňuje, a které mohou pozměnit nebo zcela obrátit mravní hodnotu obsahu. Mezi ně patří každé-

mu sdělovacímu prostředku vlastní ráz působení, totiž moc jeho vlivu, kterou zejména nezkušení lidé jsou sotva s to postřehnout, zvládnout a podle potřeby odmítnout.

Především však je nutné, aby si všichni, jichž se to týká, udělali ve svědomí jasno o správném používání těchto prostředků.

Dekret II. vatikánského koncilu
o hromadných sdělovacích prostředcích, 4

KOMENTÁŘE / HOMILIE

Kauza bezvěrecké mentality médií

Posedlost nelítostným tepáním veřejných mravů je asi nejcharakterističtější známkou bezvěrecké mentality, která dnes okupuje mediální prostor. Záliba pro takzvané „kažení hříchů veřejných“, jak se to staročesky nazývalo, je možná jakýmsi pozůstatkem husitské tradice. Konkurovat této mravokárné tendenci médií může jenom jejich křečovitý hon za zábavou. Je sice pravda, že to není česká výsada. Podobná situace se vyskytuje i jinde ve světě, ale to také moc útěšné není.

Je zvláštní kolik úsilí se v médiích vynakládá na objevování a živení příslušných kauz a afér? Je jich tak obrovské množství anebo jsou tak úmorně dlouhé, že se – bez ohledu na jejich jen občas zjistitelné rozuzlení – zdá, že mohou stejně vyjevit jen to, co všichni už předem vlastně vědí: že totiž „ti nahoře“ jsou lumpové, zatímco „ti dole“ nad tím mohou jen nevěřičně žasnout, rozumí se: v přímé úměře k přesvědčení o vlastní bezúhonnosti.

Copak opravdu neexistuje jiný způsob referování o veřejném dění než přehytrale vlezlé hnidopišství či patologická podezřívavost? Určitě ano, ale vždycky zůstane obtížněji rozpoznatelný než ten způsob podání, jehož tvůrci podléhají stejným slabostem, jako ti, které se snaží oslovit.

Připustíme-li, že se počínaje barokní dobou na kazatelkách přehánělo – hlavně v líčení pekelných muk – není to stále ještě nic proti barvitosti dnešního mediálního hartusení. Několik zásadních roz-

dílů tu ovšem je. Předně v tom, že dnešní furiantské popichování a zacházení do podrobností týká se pozemského dění, které lze lidskými slovy snadno zveličít, zatímco pekelná muka přibarvovat není třeba, ba není to ani možné. Ještě zásadnější rozdíl je však zřejmý při pohledu na účel onoho květnatého rámusení. Rétorické výkony barokních kazatelů sloužily totiž výhradně jako pobídka nabízená posluchačům, aby vytrvali v dobrém, případně se obrátili a svůj život napravili. Dnešní kamelotské líčení různých kauz a afér k takovýmto cílům nesměruje ani náhodou.

Vede nanejvýš jen k rozjímání o vlastní dokonalosti, dobře se vyjímající právě na pozadí morální nehoráznosti těch druhých. Postupně se tak vytváří jakýsi falešný společenský konsensus, jenž má svůj počátek i konec v domýšlivosti, která ovšem každé společenství dříve či později spolehlivě rozloží. Ten, kdo odmítá tento pocit sdílet, ocitá se v dusivé prázdnotě, takže mu nezbyvá než utéci. Je však problém kam, když média jsou prostorem sdílení a komunikace, bez níž dnešní člověk nemůže existovat.

Styčnými body komunikace a sdílení jsou kromě některých šokujících skutků samotných především ti jedinci, kteří jsou široce známi. Ti jsou nejvíce na mušce, protože mohou být udičkou pro všechny. Také na ně však neplatí stejná měřítká. Nejméně chráněným druhem je politik, nejvíce celebrita. Co lze prominout druhým, nelze prominout prvním. Co je u prvního hřích těžký, je u druhého lehká, ba sympatická

slabůstka. A to nemluvě o rozdílu mezi pomlouvou a nactiutráním, který dnes vnímá už jen málokdo. A rozpoznat např. ve filmu nějaké kladné poselství je nezdídka také výkon nadlidský.

Notně skličující pocity, které se tak na nebohého konzumenta valí z chaotického celku mediálního prostoru, nedokáže zředit ani tamtéž nabízená zábava za každou cenu. Bezvěrecká mentalita zkrátka nemůže nabídnout nic víc než bezhlavé rojení podnětů, které sice odvádějí pozornost pryč, ale nikam ji nevedou.

Je třeba se tázat, zda globalizace mediálních obsahů přináší z hlediska člověka obohacení nebo naopak ochuzení. Zda člověk nemá zapotřebí spíše se nadechnout, naplnit vlastní prázdnotu, která na něho mediálně čiší, zdánlivě jakoby zvnějšku. Klam, jemuž podlehnout, znamená věřit čemukoli, co se píše nebo říká, zapadá-li to do momentální nálady příjemce. Jsou to souchotě rozumu, kterými trpí schopnost člověka nadechnout se pravdy, která osvobozuje.

Stále zjevnějším se tak stává jedno jediné východisko: vzít na milost Toho, který dává existovat všemu, co je, jak zní v překladu hebrejské jméno Boha. Modlit se. Jediným způsobem takového nadechnutí je zadržetí dechu v prostoru, jenž je zamořen pokušením vševědoucí nezávislosti, která sice je falešná, ale nikoli málo nebezpečná. Věřit v jednoho Boha je nejexkluzivnějším privilegiem závislosti na lásce.

P. Milan Glaser SJ

<http://www.radiovaticana.cz>

Svatý Isidor ze Sevilly

Benedikt XVI. na generální audienci na náměstí svatého Petra

Draží bratři a sestry,
dnes bych rád mluvil o sv. Isidorovi ze Sevilly, mladším bratrovi Leandra, biskupa ze Sevilly a blízkého přítele papeže Řehoře Velikého. Tato souvislost je důležitá, protože nám umožňuje uvědomit si duchovní a kulturní kontext nezbytný pro pochopení Isidorovy osobnosti. Za mnohé totiž vděčí právě Leandrovi, velmi náročné, snaživé a přísné osobě, která vytvářela kolem mladšího bratra důvěrné prostředí, charakterizované asketic-

kými nároky, jež byly vlastní mnichovi, a pracovním rytmem, který udávala seriózní oddanost studiu. Kromě toho usiloval Leandro o řešení momentální politicko-sociální situace. V té době totiž Vizigóti, barbari a ariáni obsadili iberský poloostrov a ovládli území patřící římské říši. Bylo třeba je vrátit zpět římanství a katolicismu.

V Sevillském biskupství panovalo klidné a otevřené klima. Můžeme to vyvodit z kulturních a duchovních zájmů

Isidora tak jak jsou patrné v jeho vlastních dílech, které obsahují encyklopedické znalosti klasické pohanské kultury a hlubší poznání křesťanské kultury. Tím se vysvětluje eklekticismus, charakteristický pro Isidorovu literární produkci, která s naprostou lehkostí přechází od vojenství k Augustinovi, od Cicera k Řehoři Velikému. Vnitřní zápas, kterým musel projít mladý Isidor, jenž se stal nástupcem bratra Leandra na biskupském stolci v Seville roku 599, nebyl

HOMILIE

Foto: archio

vůbec lehký. Snad právě tomuto neustálému zápasu se sebou samým je poplatný příznak krajního voluntarismu, který vysvítá z četby spisů tohoto velkého autora, pokládaného za posledního z křesťanských otců starověku. Několik let po jeho smrti, která nastala roku 636, jej Toledský koncil roku 653 nazval „proslulým učitelem naší doby a slávou katolické církve“.

Muž vypjatých protikladů

Isidor byl bezpochyby mužem vypjatých dialektických protikladů. I ve svém osobním životě zakoušel stálý vnitřní konflikt, velmi podobný tomu, který prožívali také svatý Řehoř Veliký a svatý Augustin, mezi touhou po samotě, kde by se věnoval jedině meditaci Božího Slova, a požadavky lásky vůči bratřím, o jejichž spásu se cítil jako biskup povolán pečovat. O představitelích Církve například píše: „Představitel Církve (*vir ecclesiasticus*) musí z jedné strany být ukřižován světu tělesným umrtvováním a z druhé strany přijímat rozhodnutí církevního řádu, přicházející z Boží vůle, aby se pokorně věnoval vládnutí, i když to dělat nechce“ (*Sententiarum liber III, 33, 1: PL 83, col 705B*). A hned v následujícím odstavci dodává: „Muži Boží (*sancti viri*) si nikterak nepřejí zabývat se světskými věcmi a sténají, jsou-li tajemným Božím rozhodnutím pověřeni nějakou zodpovědností... Činí všechno možné proto, aby se tomu vyhnuli, ale to, před čím utíkají, přijímají, a konají to, čemu by se chtěli vyhnout. Vstupují totiž do tajemství srdce a tam, uvnitř, se snaží pochopit, co po nich žádá tajemná Boží vůle. A když si uvědomí, že se musí podřídit Božímu plánu, sklání šíji srdce pod břeme-

no božského rozhodnutí“ (*Sententiarum liber III, 33, 3: PL 83, coll. 705-706*).

Složitost Isidorovy doby

Abychom Isidora pochopili lépe, je třeba nejprve připomenout složitost politické situace jeho doby, na niž jsem už narážel. Během svých mladých let musel zakusit hořkost exilu, ale i přes to byl proniknut apoštolským nadšením. Poznal radost z toho, že přispěl k formaci lidu, aby mohl opětovně najít svou jednotu na rovině politické i náboženské, když prozřetelnostním zásahem dědic vizigótského trůnu Hermenegild konvertoval z ariánství na katolickou víru. Nelze nicméně podceňovat obrovské těžkosti, s nimiž se musel potýkat při řešení vážných problémů, jakými byly například vztahy k heretikům a k Židům. Celá řada problémů, ke kterým docházelo v jistých regionech iberského poloostrova, je velice podobná těm dnešním. Bohatství kulturních poznatků, kterými Isidor disponoval, mu dovoľovalo neustále konfrontovat křesťanskou novost s klasickým řecko-římským odkazem, i když se zdá, že spíše než cenný dar syntézy byl mu vlastním spíše dar *collatio* – shromažďování, což se projevovало mimořádnou osobní vzdělaností, ne vždy uspořádanou tak, jak by bylo možné si přát.

Touha po poznání

V každém případě je však obdivuhodná jeho starost nepřehlédnout nic z toho, co se lidské zkušenosti v dějinách jeho vlasti i celého světa podařilo dosáhnout. Isidor nechtěl ztratit nic z toho, co bylo vytvořeno člověkem v dávných dobách ať už byly pohanské, židovské či křesťanské. Není proto divu, že ve snaze toho docílit, přihodilo se mu, že někdy nedokázal vhodným způsobem a tak, jak sám chtěl, podat znalosti, které měl, za pomoci očistných vod křesťanské víry. Isidorovým úmyslem nicméně bylo, aby podání, jež představil, bylo vždy v souladu s neochvějně vyznávanou katolickou vírou. V diskusi o různých teologických problémech ukazuje, že vnímá jejich složitost a navrhuje často prozíravá řešení, která shrnují a vyjadřují úplnou křesťanskou pravdu. To v dalším běhu staletí věřícím umožnilo vděčně využívat jeho definic až do dnešní doby. Význačný příklad v této věci nám nabízí Isidorovo učení o vztahu mezi činným a kontemplativním životem. Píše: „Ti, kteří se snaží dosáhnout pokoje v kontemplaci, musí se nejprve snažit na cvičení činného života,

a tak, osvobození od strusky hříchů, budou schopni vystavit své čisté srdce, které jedině může Boha vidět“ (*Differentiarum Lib II, 34, 134: PL 83, col 91A*). Realismus pravého pastýře, jej však přesvědčil o riziku, že věřící jsou nakloněni omezovat svou lidskou existenci jen na jednu dimenzi. Proto dodává: „Prostřední cesta, skládající se z jedné i z druhé formy života, se obvykle jeví jako užitečnější pro řešení oněch napětí, která často vznikají z volby pouze jediné formy života a jsou naopak míměna střídáním obou těchto forem“ (o.c. 134: *ivi, col 91B*).

Následování Krista

Definitivní potvrzení správné životní orientace Isidor hledá v Kristově příkladu a říká: „Spasitel Ježíš nám dává příklad činného života, když se během dne ve městě věnoval konání znamení a zážraků, ale ukazuje svůj kontemplativní život, když odchází na horu, aby se tam v noci modlil“ (o.c. 134: *ivi*). Ve světle příkladu božského Mistra může Isidor vyvodit toto přesné morální ponaučení: „Proto se služebník Boží, napodobující Krista, věnuje kontemplaci, aniž by popíral činný život. Jednat jinak by nebylo správné. Jako totiž kontemplaci má být milován Bůh, tak má být skutky milován bližní. Je tedy nemožné žít bez přítomnosti jedné i druhé formy života, ani není možné milovat, neučiní-li se zkušenost s jednou i s druhou“ (o.c. 135: *ivi, col 91C*). Domnívám se, že toto je syntéza života, který hledá jak kontemplaci Boha, dialog s Bohem v modlitbě a při četbě Písma svatého, tak také činnost ve službě lidskému společenství a bližnímu. Tato syntéza je ponaučením, které zanechává velký biskup Sevilly i nám, dnešním křesťanům povoláním svědčít o Kristu na prahu nového tisíciletí.

přeložil P. Milan Glaser SJ
<http://www.radiovaticana.cz>
 (meztitulky redakce)

Ve světle příkladu božského Mistra může Isidor vyvodit toto přesné morální ponaučení: „Proto se služebník Boží, napodobující Krista, věnuje kontemplaci, aniž by popíral činný život. Jednat jinak by nebylo správné. Jako totiž kontemplaci má být milován Bůh, tak má být skutky milován bližní. Je tedy nemožné žít bez přítomnosti jedné i druhé formy života, ani není možné milovat, neučiní-li se zkušenost s jednou i s druhou.“

HOMILIE

Evangelium sv. Matouše

O jednom profesorovi, který se jmenoval Matouš a mluvil velmi dlouho, říkával jeho kolega biblista, že mluví jako evangelium. Vypadalo to jako pochvala, ale všichni tušili, že je to ironicky. Proto si to dali jednou vysvětlit. Vysvětlení pak došlo v tomto smyslu: „Matoušovo evangelium začíná od Abraháma a on vždycky také tak.“ Bylo to ovšem jízlivé. Svatý Matouš má ovšem vážné důvody, proč tak začíná.

Odlíšnost evangelií jako známka pravosti

Bible uznává za svoje čtyři evangelia: Matouš, Marek, Lukáš, Jan. Jsou pochopitelně trochu odlišná. Někteří kritici z toho chtěli odvodit námitku proti jejich pravosti. Ale dá se jim odpovědět, že právě ta odlišnost je známkou pravosti. Mají-li čtyři osoby vypsát vzpomínky na osobu, kterou dobře znali, je docela normální, že každý z nich mluví nejvíc o tom, co zaujalo jeho samého osobně a soustředí se také víc na to, co zajímá posluchače, ke kterým se obrací. Tak je tomu i v případě evangelistů. Svatý Jan například začíná od Boha, protože chce vydat svědectví především o Kristově božství. Matouše zase nazývají evangelistou církve. Představuje nám Ježíše ponejvíc v kruhu svých učedníků, je s nimi ve stálém rozhovoru a chce, aby se ten kruh víc a víc rozšiřoval.

Proto se na prvním místě obrací k Židům. Ukazuje jim, že Ježíš je jeden z nich, i on je potomek Abrahámův, a to v nejlepším slova smyslu: je ten, ke komu směřují dějiny celého Starého zákona. Proto Matouš rád cituje texty proroků, které se k příhodám a slovům Ježíšovým hodí. Ukazuje na tragičnost počínání těch, kteří svého vlastního Mesiáše nechtějí uznat. Ale v době, kdy evangelium došlo ke své definitivní formě, už bylo víc křesťanů, kteří nevyšli z prostředí židovského. Ti se spontánně ptali, mají-li se i oni o Starý zákon a židovskou minulost ještě zajímat. Těm se musí ukázat, že Boží zjevení je jednoduší vývoj. Byli-li Izraelité vyvolení Boží lid, nyní na jeho místo nastupuje Církev, nový lid Boží, který začíná od Krista.

Církev, nový vyvolení lid

Nejde tu už o dědictví tělesné krve, ale o posloupnost v duchu a v pravdě. Proto v evangeliu Matoušově vystupuje Ježíš především jako ten, kdo učí. I tu se pokud možná poukazuje na souvislost s minu-

lostí, s učením proroků. Říkáme souvislost, ale ne totožnost. Ukazuje Matouš na to, čím Ježíš doplňuje to, „co bylo řečeno starým“ a co k tomu dodává on. Opravuje to, co vykladači starého Písma nedobře pochopili. Nový učitel, který odporuje starým, snadno dojde s nimi do konfliktu. Jak dokáže, že má pravdu on, a ne oni? Tu je to daleko riskantnější, než ve všech jiných okolnostech. Jde tu o slova Boží. Tu neplatí lidské mudrování a zbytečné diskuse. Boží slova mají jednu nena-podobitelnou vlastnost: moc a sílu, to, co Bůh řekne, se stane, slova jsou skutkem. Tak to čteme už na počátku bible. Bůh řekl: Budiž světlo, a bylo světlo... Budiž země a byla země. Matouš nám ukazuje na mnoha místech, že taková jsou i slova Ježíšova, proto dělal zázraky a sám je tak interpretuje: „Abyste viděli, že Syn člověka má moc...“ řekl ochrnutlému: Vstaň a chod“ (Mt 9,6). Co pak je v této souvislosti nejzajímavější, je ujištění, že stejnou moc mají dostat i jeho učedníci, aby i oni mohli dokázat, že je Církev učitelkou z Božího poslání a s božskou mocí.

Ježíš, Syn Otce a Syn člověka

Začíná-li evangelium Janovo od Boha, autor chce dokázat především, že se Ježíš zjevuje jako Syn nebeského Otce, Syn Boží. Matouš začíná naopak od lidí, aby dokázal, že je Ježíš současně i Syn člověka, stal se synem Abrahámovým svým narozením v Betlémě. Proto o tom Matouš mluví už v první kapitole hned po vypočtení genealogie. Přišel založit království Boží, Církev, zde na zemi, mezi lidmi, a to mezi lidmi takovými, jací jsou, slabými a poznamenanými následky hříchů. Taková bude i jeho Církev. Vstupuje se do ní očistným křtem, proto i Kristus začíná své veřejné poslání křtem v Jordáně udělený Janem Křtitelem. Ten se tomu ovšem diví: „Já bych měl být pokřtěn od tebe, a ty jdeš ke mně?“ Slyší však odpověď: „Připusť to nyní; neboť tak je to třeba, abychom naplnili všechno, co Bůh žádá“ (Mt 3,13–14). I Kristova církev bude mít zapotřebí stálého očišťování. A nesmíme si dělat iluzi, že se tam najdou lidé osvobození od všeho toho, čemu říkáme lidská bída. V úvodní řeči, která po tom následuje, Ježíš naopak mluví o chudých, plačících, hladových, pronásledovaných, a ujišťuje, že království Boží je skutečně jejich (Mt 5,10).

Jsou však všichni „blahoslavení“. Ten výraz má v biblickém slovníku zvláštní odstín. Blahoslavený je jenom Bůh a lidé

Gotskáno evangelium. Foto: <http://lpt.tjep.cz>

jsou takoví, když se o nich může říci, že k Bohu dojdou, že jsou na správné cestě k cíli, pro který žijí, že je království Boží pro ně.

Mezi prvními učedníky Ježíšovými byli ti, kteří ovšem čekali, že toto slíbené království se uskuteční už brzy. Kristovo umučení a smrt způsobilo velké zklamání. Ale když vstal z mrtvých, když zavedl apoštoly na Olivetskou horu, aby vstoupil na nebesa, ptali se dychtivě, bude-li to nyní, kdy se ty sliby všechny splní. V době, kdy Matouš píše evangelium, už ta dychtivost oslábla. Evangelista sám je velmi rozvážený. Je si vědom, že se lidé musejí nejdříve vnitřně obrátit, aby druhý příchod Kristův přijali.

Evangelium věčně živé

Těmito několika poznámkami jsme se pokusili nastínit charakter Matoušova evangelia. Ježíš sám nic nenapsal. Jsme tedy odkázáni jenom na svědectví těch, kdo ho osobně znali. A i tato jsou, jak vidíme částečná, navzájem se doplňující. Ptáme se, proč nemohly být úplnější. I to má svůj vážný důvod. Evangelium svatého Jana to odůvodňuje: „Je ještě mnoho jiného, co Ježíš učinil; kdyby se mělo všechno dopodrobna vypsát, myslím, že by celý svět neměl dost místa pro knihy o tom napsané“ (Jan 21,35). Na štěstí má svět místo pro svědectví, které vydávají Kristu jeho učedníci živi až dodnes, k těm jsme povoláni i my sami spolu s celou živou církví. Evangelium je tedy věčně živé.

Mons. Tomáš Špidlík SJ
<http://www.radiovaticana.cz>
(mezititulky redakce)

ÚVOD DO FILOSOFIE

Je filosofie vědou?

Člověk byl stvořen jako myslící bytost, byl obdarován rozumem. Tento dar je však třeba rozvíjet a kultivovat – jedině správné myšlení dovádí člověka k pravdě. Filosofie, „touha po moudrosti“, je však v dnešním světě spíše přehlížena či dokonce znevažována. Jako malý příspěvek k podpoře správného myšlení otiskujeme na pokračování Úvod do filosofie, studijní materiál vzdělávací společnosti Academia Bohemica.

G. de Chirico, Útrapy filosofie. Foto: <http://www.galerijofart.us>

V této lekci se konstatuje, že filosofie nemá dvě vlastnosti, které se dnes běžně u vědy nacházejí: konsensus příslušných odborníků a empirická povaha zkoumání. Závěr, který se z toho o filosofii nabízí, však není tak plynulý, jak by se mohlo zdát.

1. Chatrný konsensus filosofů

Životní filosofie pouze subjektivní?

Z předchozí lekce nám zbyl určitý problém. Můžeme ho formulovat jako otázku věrohodnosti filosofie. Tím, že se filosofové na ničem neshodnou, je po-

chopitelně důvěra ve filosofii dost otřesena. Tento problém pak vnáší do naší reflexe nepříznivých dojmů z filosofie určité napětí.

Reflexe totiž ukázala, že filosofovat je člověku prostě souzeno. Neboť člověk v životě nestojí před otázkou, jestli má filosofovat nebo ne, nýbrž jestli bude filosofovat dobře nebo špatně. Každý řeší a hodnotí svůj život podle představy, kterou o životě má; v ní je také obsaženo, jak žít. Má dávat přednost především sobě, nebo má brát ohled na druhé a to se vši vážností? Takové odpovědi zase předpokládají nějakou představu o tom, kým

člověk je, jaká je vlastně jeho přirozenost a také o tom, jaký je celkový kontext lidského bytí. Je tento kontext ryze pozemský? Je určen vesmírnou Náhodou, Osudem, nebo snad nějakou Inteligencí?

Jestliže se tedy člověk bez nějaké filosofie neobejde, pak ovšem není zrovna povznášející, když zjistíme, že se filosofové ve svých závěrech tak markantně rozcházejí. Pak se ale také zdá být oprávněným většinový názor, že filosofování k ničemu nevede, že nemůže dospět k nějakému spolehlivému řešení životně důležitých otázek, které by bylo obecně přijatelné. Na jedné straně by se tedy měl člověk starat o kvalitu své životní filosofie; na druhé straně se však zdá být taková kvalita nedosažitelná. Jakoby otázky životní filosofie byly nakonec stejně řešitelné jen na úrovni subjektivních mínění.

Filosofie z trůnu svržená

Na rozšíření tohoto skeptického názoru o filosofii mají značný podíl sami filosofové. Nejen zmíněnou nejednotností, ale také tím, že dnes sami reflektují možnosti filosofie daleko skromněji či pesimističtěji (podle toho jak se na věc díváme) než dřívější filosofové. Ti běžně považovali filosofii za vědu, dokonce za královnu věd. To se v dobách rozmachu moderní vědy zdá být úsměvné.

Filosofická reflexe samotné filosofie obvykle vyústuje do nějaké definice filosofie. Dnes už se vyvinula tak, že filosofové většinou nedefinují filosofii jako vědu. Ve shodě s obecným míněním a napříč různými směry filosofové dnes chápou reálnou vědu jako pouze speciální empirickou vědu. Královského postavení ve světě vědy se ochotně zříkají.

Nesamozřejmost pozitivního vývoje filosofického poznání

Dříve, než toto pojetí vědy přijmeme za své, upomeňme se na imperativ kritického myšlení a udržme si od dnešní definice vědy a následného pojetí filosofie odstup, dokud nás o ní nepřesvědčí nějaké dobré důvody. Za takový dobrý důvod by např. neměl být beze všeho uznán pouhý fakt, že se dnes jedná o převládající názor, k němuž se poznání prostě vyvinulo. Není totiž vyloučeno, že za

ÚVOD DO FILOSOFIE

tímto vývojem může být nějaký mylný předpoklad, a že jde proto vývoj v tomto ohledu špatným směrem.

Jak to? Cožpak se vědecké poznání pozitivně nevyvíjí? Není snad vývoj přírodovědy přesvědčivým dokladem progresivního vývoje veškerého vědeckého poznání? Právě že není. Cesty jiných věd mohou být klikatější. Jejich vývoj přece nemusí být tak plynulý, tak jednoznačně pozitivní. Anebo snad neexistují jiné vědy než ty přírodní? A to víme odkud? Snad z fyziky? Jaké vědění vůbec stojí za adekvátní definicí vědy? Možná, že taková definice vůbec není možná. Na jakém základě je pak ale filosofie vylučována z rozsahu vědeckého poznání? Ostatně i za resignací na možnosti jednoznačného definování vědy stojí nějaké poznání, které by bylo třeba také nejprve kriticky posoudit. Není tedy ve filosofii rozumné, abychom se ztotožnili s nějakým názorem jenom proto, že je v přítomnosti většinový, dominantní; že se vnucuje jako vývojem posvěcený – jako nejlepší.

Diskreditující neshoda filosofů

Filosofové však mají zase ve shodě s exaktními vědci, s veřejným míněním vzdělanců a napříč filosofickými směry po ruce důvod proti zařazování filosofie mezi vědy. Je jím zmíněná neshoda filosofů, jejíž šíře ostře kontrastuje s příkladnou jednomyslností exaktních vědců. Ze srovnání s typickou reprezentací moderní vědy nevychází filosofie dobře. Na její vědeckou hodnotu by po takovém srovnávání vsadil málokdo.

K. Jaspers se např. na začátku svého *Úvodu do filosofie* zamýšlí¹ nad směřováním filosofie a ujišťuje, že filosofie nemá za cíl nějakou vědeckou jistotu. Říká dokonce, že kdyby k ní snad filosofie náhodou dospěla, přestala by být filosofii a stala by se vědou. Proč to Jaspers tvrdí? Proč tak ostře odlišuje filosofii od vědy? Protože filosofie nemá na rozdíl od vědy konsensus příslušných odborníků; filosofové se na rozdíl od exaktních vědců podstatně neshodují. A Jaspers je přesvědčen, že takový konsensus je potřebný k ustavení definitivního vědění, které právě charakterizuje vědeckou jistotu.

Filosofické omezení či uskromnění filosofie?

Kriticky obezřetnější čtenář Jaspersova „Úvodu“ nebude zpochybňovat fakt neshody filosofů. Může však zpochybovat nad tím, co z tohoto faktu Jaspers vyvozuje. Předkládá Jaspers svůj závěr o principiální nejistotě (nedefinitivnos-

ti) filosofického poznání s jistotou? Jako definitivní, pro všechny platný výsledek zkoumání o poměru filosofie a vědy? Vypadá to tak. Pak se kritik zeptá, v rámci jakého vědního oboru tak Jaspers činí. Neboť podle něho může takovou jistotou (apodikticitou) operovat jen vědec, nikoli filosof. Zdá se však, že tu Jaspers mluví jako filosof; speciální vědec, sotva bude ze své odbornosti (jako speciální vědec) mluvit o poměru filosofie a vědy. Pak tedy Jaspers z logiky svého závěru o filosofii předkládá svůj výklad filosofie jako pochybný. A pochybnost tu znamená, že se to může mít s filosofii úplně jinak; možná právě opačně.

Vtělení konsensu do podstaty vědy

Možná se tedy Jaspers mylí, když se domnívá, že konsensus příslušných odborníků je pro vědecké poznání nezbytný.

Jaspersovo přesvědčení o roli konsensu ve vědeckém myšlení ovšem sdílí celá řada moderních filosofů. J. F. Lyotard např. v charakteristice vědeckého poznání uvádí² dva zajímavé názory:

- Pravda (vědecké) výpovědi vede nutně ke konsensu.
- Pravda (vědecké) výpovědi závisí na konsensu příslušných odborníků.

První tvrzení zcela jistě ke konsensu nevede. Nebude mít tedy charakter vědecké výpovědi. Bylo by tedy nerozumné, kdybychom u něj očekávali, že bude nějakým definitivně, pro všechny platným, jistým poznatkem. Podobně jako u Jasperse, musíme i tady konstatovat, že můžeme dané tvrzení zpochybnit, aniž bychom se dostali do viditelné kolize s nějakými nespornými pravdami.

Druhé tvrzení nasvědčuje diskutovanou myšlenku o povinném konsensu vědeckého myšlení v zajímavém aspektu. Vychází najevo, že shoda příslušných odborníků má v tomto pojetí vědeckého myšlení jaksí spoluvytvářet pravdivost vědeckých tezí. To se ale zdá být divné.

Vnitřní a vnější dimenze vědy

Normálně bychom řekli, že o pravdě se nehlasuje, že pravda vědy je jakousi vnitřní kvalitou myšlení, která se v něm při správném uchopení objektu a při správné argumentaci uskutečňuje nezávisle na tom, co si kdo o tom myslí. Souhlas odborníků je potřebný jenom pro uznání pravdy laickou veřejností; ta se podle konsensu orientuje. To už je ovšem vnější rozměr pravdy. Odborníci sami se naproti tomu orientují podle vlastního rozumění argumentům; pohybují se ve vnitřním rozměru uskutečňování pravdy.

Na pozici, v níž se chápe konsensus jako nutná vlastnost vědy, se tedy nerozlišuje vnitřní a vnější rozměr vědecké pravdy. To bude asi důležitý bod, na nějž by se měla ostrá diskuse o konsensu ve vědě zaměřit. My se spokojíme s naznačením směru, jakým by se diskuse mohla (měla?) ubírat. Sledovanou pozici můžeme vyjádřit úsudkem:

- Každá věda má konsensus odborníků.
- Filosofie nemá konsensus odborníků.
- Filosofie není věda.

Spor o první premisu

Kritický čtenář, který se nedá zaskočit přívalem učenosti, soustředí pozornost na první větu (premisu) úsudku. Zeptá se, z čeho vyplývá. Dostane se mu standardní odpovědi, že vědy ve smyslu moderní vědy přece na rozdíl od filosofie ideologií či náboženství konsensus mají. Jsou totiž výkonem vyspělé racionality, která slaví nejméně dvě století obrovské úspěchy.

Kritik je ale neodbytný. Úspěchy uzná, jenom mu není jasné, z čeho vyplývá obecnost první premisy. Jistě, vědy, jak je dnes většinou chápeme, vykazují větší či menší míru konsensu. Ale můžeme proto konsensus v oblasti vědeckého poznání zobecnit? Můžeme jistotou vyloučit, že existuje nějaký obor poznání, v němž se uplatňují výsostně hodnoty vědecké racionality (metodická rozvaha, důkazy), i když postrádá konsensus?

Skutečně ustavuje konsensus vědu?

Aplikujeme-li námitku proti první premise na filosofii, budeme se ptát, proč by nemohl existovat nějaký systém, který je

G. de Chirico, *Velký metafyzik*. Foto: <http://www.galerijofart.us>

NA ZÁVĚR

v zásadě skutečnosti blíž (lépe ji postihuje), než jiné systémy. Jak to chceme vyloučit? Zastánce konsensu poukáže na to, že mnozí filosofové takový systém jako pravdivý neuznávají. Nedá se ale jejich nesouhlas vysvětlit i jinak? Co když vůbec neznamená nedostatek racionálně získaného nahlédnutí filosoficky zkoumané skutečnosti v rámci systému, který konsensus postrádá? Co když jsou v tom systému naopak uskutečněny podmínky, za nichž se realizuje vědecká pravda a konsensus je prostě navíc? Nestačí vhodná metoda, korektní důkazy a usoustavnění poznatků k tomu, abychom mohli i ve filosofii mluvit o vědecky vypracovaném systému?

Nestejná startovní čára

Jak by se tedy mohl radikální nesoulad filosofů vysvětlovat, když ne jako manko vědeckosti? Jeho důvod možná nespočívá v racionální nedostačivosti filosofického myšlení, ale v jeho zvláštní náročnosti. Počkat, chceme snad tvrdit, že filosofie je obtížnější než teoretická fyzika či matematika? Fyzika ani matematika kriti-

ky neprošetřují základní předpoklady veškerého poznání; filosofie to má ale za úkol. Krom toho fyzik, ani matematik nejsou ve svých zkoumáních zneklidňováni či atakováni vlastními světónázorovými preferencemi; filosofové však ano. Co z toho vzhledem k snazší či obtížnější dosažitelnosti konsensu asi vyplývá?

U těchto náznaků musíme přestat. Možná ale, že se za hranicemi Úvodu rozvíjejí na toto téma zajímavé problémy. Vzhledem k těmto náznakům i vzhledem k potížím, které jsme zachytili u „filosofů konsensu“, se ukazuje, že by mělo být s pohoršlivou neshodou filosofů zacházeno opatrněji. Neměly by se z ní vyvozovat ukvapené závěry o filosofii, i když se to snadno nabízí.

Dokud nebude provedena analýza povahy vědy, není ve světě vědy možné, aby z něj byla filosofie legitimně vyřazována. Kdo ale takovou analýzu kompetentně vykoná? Nějaký speciální vědec? Má na to potřebné nástroje? Není k odpovídající analýze vědy potřebné i nějaké filosofické vědění? Třeba o hodnotách a možnostech

myšlení? To jsou nepříjemné otázky pro ty laiky, vědecké specialisty i filosofy, kteří tak pohotově odepisují filosofii poukazem na disens (opak konsensu) filosofů.

Jiří Fuchs
studijní materiál Academia Bohemica
www.academia-bohemica.org
pokračování v příštím čísle

¹ K. Jaspers: Úvod do filosofie, str. 7: „Pro toho, kdo věří ve vědu, je na filosofii nejhorší to, že neposkytuje apodiktické výsledky... Vědy dosahují jistého, pro všechny platného poznání a to se filosofii přes tisíciletá usilování nepodařilo. Nelze to popřít: ve filosofii není jednomyslnosti, která by mohla ustanovit definitivní vědění. Platí-li totiž nějaké poznání pro všechny apodikticky, pak je poznáním vědeckým a přestává být filosofickým.“

² J. F. Lyotard: O postmodernismu, str. 127: „... předpokládá se však, že pravdivost určité výpovědi nevyhnutelně ke konsensu vede.“ „Pravdivost výpovědi a kompetence vypovídajícího závisí tedy na souhlasu společenství těch, kteří jsou si co do kompetence navzájem rovni.“

Liturgická čtení

29. 6. Neděle	Sk 12,1–11, Žl 34, 2 Tim 4,6–8.17–18, Mt 16,13–19 <i>Slavnost sv. Petra a Pavla, apoštolů</i>		
30. 6. Pondělí	Am 2,6–10.13–16, Žl 50, Mt 8,18–22 <i>sv. prvomučedníci římsí</i>	3. 7. Čtvrtek	Ef 2,19–22, Žl 117, Jan 20,24–29 <i>Svátek sv. Tomáše</i>
1. 7. Úterý	Am 3,1–8; 4,11–12, Žl 5, Mt 8,23–27 <i>sv. Theobald (Děpolt)</i>	4. 7. Pátek	Am 8,4–6.9–12, Žl 119, Mt 9,9–13 <i>sv. Prokop</i>
2. 7. Středa	Am 5,14–15.21–24, Žl 50, Mt 8,28–34 <i>sv. Ota</i>	5. 7. Sobota	Iz 61,1–3a, Žl 117, 2 Kor 4,1–2.5–7, Lk 10,1–9 <i>Slavnost sv. Cyrila a Metoděje</i>

6. 7. Neděle	Zach 9,9–10, Žl 145, Řím 8,9.11–13, Mt 11,25–30 <i>14. neděle v mezidobí</i>		
7. 7. Pondělí	Oz 2,16b.17b–18.21–22, Žl 145, Mt 9,18–26 <i>sv. Willibald</i>	10. 7. Čtvrtek	Oz 11,1–4.8c–9, Žl 80, Mt 10,7–15 <i>sv. Amálie (Libuše)</i>
8. 7. Úterý	Oz 8,4–7.11–13, Žl 115, Mt 9,32–38 <i>sv. Kilián</i>	11. 7. Pátek	Př 2,1–9, Žl 34, Mt 19,27–29 <i>Svátek sv. Benedikta</i>
9. 7. Středa	Oz 10,1–3.7–8.12, Žl 105, Mt 10,1–7 <i>sv. Veronika Giulianiiová</i>	12. 7. Sobota	Iz 6,1–8, Žl 93, Mt 10,24–33 <i>sv. Jan Qualbert</i>

RC MONITOR — zpravodajský čtrnáctideník vydávaný o. s. Res Claritatis pod záštitou České dominikánské provincie. Noviny jsou zaměřeny na osvětu široké veřejnosti v oblasti života a postojů římskokatolické Církve jako prevence náboženské nesnášenlivosti a xenofobie. Publikované zprávy jsou zveřejňovány na zpravodajském serveru <http://res.claritatis.cz>. ISSN: 1214-8458. MK ČR E 15474.

Adresa redakce: Res Claritatis, Hlubočepská 85/64, 152 00 Praha 5, e-mail: redakce@claritatis.cz, číslo účtu: 1683820001/2400.

Redakční rada: Vít Cigánek, RNDr. Václav Frei, Mgr. Michaela Freiová, Mgr. Dagmar Kopecká, P. Mgr. Pavel Mayer OP, Zdeňka Rybová, Mgr. Radim Ucháč, Kateřina Ucháčová, Ondřej Vaněček, Mgr. Matyáš Zrno. **Teologický poradce:** P. Mgr. Pavel Mayer OP.

Objednávky: Noviny jsou distribuovány zdarma a lze je v požadovaném počtu kusů objednat na korespondenční adrese redakce. Jejich vydávání je možné jedině díky zasláním darům, které pokrývají náklady na tisk a distribuci. Náklady na jedno číslo činí přibližně 10 Kč, což ročně znamená 240 Kč. Všem dárcům Pán Bůh zaplať. Dary lze podle § 15 odst. 1 zákona č. 586/1992 Sb. uplatnit pro snížení základu daně.